

נחמה של עיר

חתך מעולה לעומק הספרות המצרית * ספר זכרונותיו של האלוהים * פרימיטיביות צרפתית בציורים

מסך החול

אנתולוגיה 2

בראשית היתה זאת האנתולוגיה המצרית תחת הסככה שערך הקדום ששון סומך, אנתולוגיה שהיתה בחינת מסע ראשון של הקורא הישראלי אל הסיפור הקצר המצרי. בימים אלה ראתה אור אנתולוגיה מצרית נוספת, בשם על החוף שמנגד — מבחר סיפורים מצריים מודרניים שערכו ותרגמו מנחם מילרסון ושמואל מורה. בעוד שהראשונה התמקדה יותר בסיפורים בעלי גוון פוליטי אקטואלי, הרי האנתולוגיה השנייה מצליחה להביא קשת רחבה יותר של דמויות מן ההווה המצרית כפי שהן באו לידי ביטוי בספרות המצרית.

על החוף שמנגד מקיף 14 סיפורים, מפרי עטם של תריסר סופרים מצריים.

נגיב מחפוז רוחו של רופא הלבבות

המייצגים דורות שונים של הספרות המצרית למן יחיא חקי (ליד 1905) ונגיב מחפוז (ליד 1944) ועד סמינה פואד (ליד 1944) וג'מאל אל-ע'יטאני (ליד 1945). אך מרבית הסיפורים המובאים ב"קובץ פורסמו אחרי שנת 1967. על החוף שמנגד מביא חתך-עמוק של הספרות המצרית על רובדיה השונים, כאשר בולטת הגישה המודרנית יותר, אשר מיוצגת בקובץ בסיפוריהם של יוסף אידריס, אדוואר אל-ח'ראט, ודיא אל-שרקאווי.

מוטיב חוזר בחלק מהסיפורים שבאנתולוגיה הוא מוטיב המיפגש וההתמודדות בין הישן לחדש, כאשר המסורת והמודרניות כמו נארגות ומתנגשות בוזמנית זו בזו.

סיפורו של **בדר נשאת**, נחראה מחריף הוא סיפור המייצג מיפגש זה בין החדש והישן, וזהו סיפור על מצב האומה, סיפור שבו שני אסורים מביאים לדירתם פרוצה רעבה ללחם. "היא היתה כבת שלושים, נמוכה, שחחררת ומלאה. פניה נפולים, וסימני עייפות ותזונה לקויה ניכרים בהם. בפייה שן שבורה, שנגלתה כל אימת שחיפיה..." שני האחים שוכבים

על החוף שמנגד — מיבחר סיפורים מצריים מודרניים; עריכה ותרגום: מנחם מילרסון ושמואל מורה; הוצאת ידיעות אחרונות / עידנים; 178 עמודים (כריכה רכה).

איתה, אחרי שהם מאכילים אותה. העלילתה מתרחשת בליל ראמאדן. אחרי פרק המיטה, אומרת האשה למספר, "אני יכולה לבוא אליכם בכל יום. רק הבת הקטנה... אילי אביא אתה אתי ואכזב לגור אצלי". כב. אני לא רוצה כסף ולא שום דבר. רק תמורת האוכל במשך הימים האלה שנישאר עד סוף ראמאדן, אנקה לכם את הדירה, אככם לכם את הבגדים אעשה הכל..." רק אחרי שהיא עוזבת בלא מענה, ומקבלת את האתנן, אומר האח המבוגר: "עשרה גרושים. תאר לך! מה דעתך, ידירי? עשרים כעבור האוכל היין, והיא — עשרה. זאת אומרת סך-הכל שכעשר גרוש. תן שלשים והמיטה גרוש..."

ברוח של רופא הלבבות שהוא השני בסיפורי נגיב מחפוז, גדול סופרי מצריים, המתפרסמים באנתולוגיה זו, שבה ובר" לטת מעלתו של מחפוז ככותב ספרות בעלת עוצמת דיאלוגים חזקה בנוסח: "עלינו למסור אותה למישרה". / "אולי היא חפה מפשע?!" / "מישפט צדק יגלה את האמת". / "אך המישפט עזרר הוא, ארוני הקדוש!" / "מאין לה התכ" שיטים?!" / "אללה זן ומפרנס את אשר יחפוץ בלא חשבון". / "האם לדעתך עליתו לשחרר אותה?!" / "לא, היא תהיה בסכנה מחמת שודדי הרכבים". / "לא נותר לי אלא לקחת אותה תחת פיקוחי..."

סיפור זה הוא צינסקה מרתקת של מציאות והזייה, סיפור אליגורי של החיים במצרים, וכמוהו גם סיפורו וליד אל-ענא (ליד הסבל) המופיע אף הוא בקובץ זה.

הסיפור ציפור-חורף נודדת מאת ג'מאל אל-ע'יטאני, הוא סיפור של סופר צעיר, שעבר את מלחמת-ההתשה. לא בצד הישראלי, סיפור שפרקיו תצפית מודיעין, דואר צבאי, גירדה ופקודה מטיפים לפציפוזים. זהו סיפור מדהים ב"עוצמתו המסתיים במילים: "להיכן הלכו הימים בהם צחקה, שיחקה, התכיישה, חיככה, הרכינה ראשו בכתה, קרה, שא" לה: איפה אבא? ואמרנו: אביך בודאי יחזור. תשאלי-נא ארמת השדות איך עט כליון כבד, חותך וחד מן החלל, איך מרשים זאת הכוכבים, גרמי השמיים, חוקי הטבע הנסתרים, איך יהיו עוד חיים אחריה, איך לא יפגע בכל יצור חי מה שפגע בה. ישאלו-נא, נהי הצפורים מה יתמונת שחבריהן נמשון, הבקטריה החרי-תאית, נקישות המנוע של פחנת-הקמח, חריקת גלגלי-הרכבת הנעצרת, האור הקי"

ספרים מומלצים

שבוע הספר 1980

שבוע הבא תתפרסם במדור זה רשימה מעודכנת של ספרים מומלצים, לרגל פתיחת שבוע-הספר-העברי. רשימה זו תמליץ כמסורת מדור זה, על הספרים המובחרים שראו אור במהלך השנתיים האחרונות.

למש הביקוע ממשודי המיבוקקה בכפרים, סימני האיתות של חיילים בצמתי כבישים צבאיים, מחכרות של פקטות, איתות כתובות בגיר, שעורי הבוקר. ירענו הגור פות תחת נפל של צער גדול המכביד על האבריים, ותפוצצו רחמו הנשים מוכא עם שאון אדם יכול לנשאתם, יתריצבו הנשים ההרות שורות-שורות כדרכים וי יפלטו מה שבתוך רחמן. למה בא לעולם תינק חדש?"

על החוף שמנגד הוא עוד ספר-חובה מתורגם מהספרות המצרית. שיש בכוחו להעמיק את יכולת ההתבוננות של הישראליים בנעשה במצריים, ולחשוף את ה"חוויה המצרית על כל מכאוביה ובעיותיה.

מהדורה חדשה

כה אמר אלוהים

השבוע עומד לראות אור ספר אשר עשוי לעורר שעוריה תרבותית שתהא גור בלת במלחמת-תרבויות. הספר שהוא מתורגם וישראל אור לראשונה בעברית לפני 42 שנה בווארשה, בהוצאת טרקלין ובתרגומו הרהוט של ש. מיכילין, הוא ספר זיכרונותיו של האלוהים מאת הסופר האיטלקי ג'ובאני פאפיני. המהדורה החדשה של הספר רואה אור בצירוף הקדמה ארוכה מאת הסופר פינחס שדה בהוצאת פרוזה. בדבריו הקדמתו כותב שדה, בין השאר, על רעיונות יסוד של הספרות האירופית. רעיונות שהביאו ב"משך שנים רבות לחציצה בינו לבין המערכת של היהדות הממוסדת ויחסה אליו כסופר. שדה מציין בדבריו הקדמתו שאלות כשאלה על "הראייה הפארארוכ" סלית של מוחות האל, שהיא אולי הראייה האפשרית היחידה מנקודת-ראות אנושית, שהעסיקה אותי תמיד בכל מה שכתבתי, ובמקרה מסויים אף הקדשתי חיבור מיוחד לביטוייה..." שדה, גם מצטט בדבריו ממכתב ששלחה אליו נערה אלמונית מחיפה, ובו כתבה: "אני סובלת יחד עם אלוהים". כמה מהגיגיו של אלוהים, שעשויים לעורר סערה תרבותית, מובאים בזה:

כלי מתוכים

היום הזה אין אני מוכר מתוך גרוי נם של אחרים ואין אני כותב בידיהם של אחרים. מאסה נפשית בשליחים, בורח אני מן הנביאים, נמלט אני מן המלאכים, רוחה אני את השרפים, בא אני בלי לזווית מליצים ומתורגמנים. אניכי, הקדוש ברוך הוא, אנולי, בכבודי ובעצמי, רוצה הפעם לדבר איתך, כד-אדם, פנים אל פנים, לדבר אל כל בני-האדם בלי כלי שני בינינו, בלי מתוכים וכלי לכריזם.

לא שלחתי נביאים

יודע אני: קמו מתוככם אנשים, שנישבעו שבעות אמונים, כי שלחתי הם, כי ירדו מן השמיים כוונה תחילה לכשר את דבר האמת ולהביא בשמי גאולה לעולם, כאילו דיברתי אני בלשנתם, כאי-לי כתבו הם על פי גזרתם... הרי ביניהם כאלה שעשעו את קולי על ראשי הפסגות הכורדות, במדבר שממה, מבעד הסנה הבער; הרי כאלה שראו אותי בחלומם, שנחה עליהם רוח האדיליה השקטה; הרי כאלה שהרגישו את גופי דבק בגופם, ש"נאבקו אתי עד עלות השחר... בכל אלה אין אף קורטוב של אמת. אני לא שלחתי אף את אחד מהם. לא עוררתי אף את אחד מהם לדבר בשמי. לא שלחתי נביאים; לא ערכתי ספרים ומשפטים. לא בתי ברית עם מי מכם החיים כיום ולא עם דורותיכם שהלכו כבר לעולמם... למה היה לי לקרוא לאיזה עבד המלך, לאיזה נגר יהודי, לאיזה סוחר-גמלים נודד, ככדי להודיעכם את רצוני, מצוותי, סודותי ב"צורה מעורפלת ובעלת מובנים, כמבטאים משתנים, נסים וכלתי בסוחרים? ואם גם הייתי עושה כך, האם לא הייתי שולח אליכם אנשים יותר ראויים לאותה איצ"טלה, אנשים שתעודתם הולמתם יותר רשע-עלחתם יותר בסוחר? והכיבו וראו: האחד מהם נמצא בתוך חבר המונים שלא האמינו בו, ורק הרחיק הוא הנביא, ללכת

ג'ובאני פאפיני — ספר זכרונותיו של האלוהים, עם הקדמה מאת פינחס שדה; הוצאת ספרית פרוזה עיתונות-פרות; 70 עמודים (כריכה רכה).

וכרש לבוא, חלק ההמון הזה כבוד אליו היום לעגל שנתך מן הוהב; והשני — כגדו כו אנשיו ונצלם בידיו המזוני; וגם השלישי נרדף ונלחץ, נענה, נרכא תלחם כמעט עד יום מותו, ואף אחד מהם לא הצליח בשליחותו לרכש את לבות כל בני האדם... אפילו אתו ישו מנצרת — אני אומר לכם — לא היה שלוחי כלל. איננו כנו, או אילי הנזהר בני כמו שאתם כולכם הנכם בני.

אין לי אבות

ולמרות כל זה חושבים אתם, כי

פינחס שדה

הראייה הפרודוסטית של מהות האל

אני המאשר, מפני שאני כל יכול, מפני שיש לי כל ומפני שאני יודע הכל: צרי, כים מתארים אותי בתור איש שיכיר, שקט דשלו, שעל מצחו לא נראו לעולם קמטים חרזים... ואין אני מתאשרש ומה חזק כלל על-ידי ההכרה ההיא, שאני השלמית עצמה, כפי שאתם מציינים ומי ספרים לעצמכם. הדיות שבפנים, מוסר הכליות, דורשות את לבי כמו את לברי תיכם האנושיים הרפים. וגם אני חטאתי; וחטאי היו יותר רבים וקשים משלכם, וענישי היה יותר חמור... כאבי הראשון הוא זה שלא נולדתי אף פעם. אין לי לא ראשית, ולא מקור, אין אני בא משום מקום, ואין אני כפוי תודה למי שהוא בעד חיי ואין אני יכול לפנות למי שהוא כשם היקר של "אבא" וכשם המתוק של "אמא". אין לי אבות, אין לי אחים. אין לי אחיות!... אולי חושבים אתם, שאני אהב את בני-האדם? לא, אין אני אהב אתכם, לא אהבתיכם מעולם. האם איני כם אחת מן החלקות העלובות של גופי הנראה לעין האדם, האם אינכם פטריות או איזה גידול ארמה — אחת התעודות הכי דלות של רפינוי ואכזריותי? איך זה יכולתי לאהוב — אני היוצר, אני הדן, אני התליון... כאבי הראשון הוא זה שלא ידעתי לידה! חטאי הראשון הוא זה שגרמתי לבריאת העולם. לא רק הראו שון, אלא גם החטא הכי חמור; ולא פעם ושתים חטאתי, כי אם לאין סוף וקין.

החטא האלהי

ואם האלוהים הוא הקדוש בין הק' רשים, המרשם שבממשלמים, הנה עליו היה גם לחטוא יותר מאחרים, הוא החור טא הכי גדול מבין החוטאים והפרשעים. ואיזהי האשמה הגדולה, אותו התיעוב הנורא שאשם ותעב הוא, הרם על כל רמים והטהור שבטהורים?... מעניע ברא